olarak ödenecek gaz fiyatı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla petrol fiyatlarındaki artış, gaz ithal faturamızı da arttırmaktadır. Petrol fiyatlarının oluşumunda hiçbir etkisi/katkısı olamayan Türkiye gibi ülkelerin, bir yandan bu (ithal) kaynakların enerji tüketim profili içindeki paylarını azaltmaları, bu kaynakları daha verimli kullanacak politika ve uygulamaları yaşama geçirmeleri ve bu noktada da kendi kaynaklarını hızla devreye almaları gerekmektedir. Oysa yanlış politikalar, bir yıldan ötekine değiştirilmesi kolay olmayan sonuçlar vermektedir. Tüm uyarılara karşın adeta **"meydan okuyarak"** hayata geçirilen **"al ya da öde koşullu"** gaz ithal anlaşmaları, Dünya Bankası **"modeli"** olan Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet santrallarına verilen 25 yıllık alım garantileri, Devlet Denetleme Kurulu ve Sayıştay raporlarıyla belgelenen **"şişirilmiş"** maliyetlerin yansıması olan yüksek elektrik tarifeleri, sözünü ettiğimiz zengin enerji kaynaklarımızı devreye koymamızı bugün de gelecekte de zorlaştırmaktadır. Uluslararası rekabette, en pahalı girdi haline gelen enerji maliyetleri nedeniyle bunalan sanayicimizin de, ihracatçımızın da, zamanında dile getirilen tarafsız ve bilimsel uyarılara sahip çıkması, sadece kendi menfaatinin değil, yurtseverliğinin de gereğidir. ■

KAYNAKÇA

1. *"Why are oil prices so high?"; Short-Term Energy Outlook Supplement, Energy Information Administration, November 2007 (Not: Bu yayında sıralanan etkenlere, eklenmesinde yarar görülen bazı temel başlıklar, yazar tarafından ilave edilmiştir.)*

2. *"Why are oil prices so high?"; Short-Term Energy Outlook Supplement, Energy Information Administration, November 2007*

3. *"Son Krizin Düşündürdükleri", Aziz Konukman, Birgün Gazetesi, 31.08.2007*

4. *Oil Market Report, International Energy Agency, 13 May 2008, sayfa: 5*

5. *BP Statistical Review of World Energy, June 2007*

6. *ABD Enerji Bakanlığı ve United States Geological Survey verileri*

7. *Canada's SUNCOR plans C$ 20 billion oil sands expansion", Reuters, 30 January 2008. (Kanada'nın SUNCOR şirketi, petrollü kumlara 20 milyar Kanada doları yatırım yapmayı planlıyor.)*

8. *"A New Era for Oil Prices", John V. Mitchell, Chatham House, August 2006*

9. *Bizim vurgulamaya çalıştığımız husus, klasik arz ve talep gelişimleri ve referans senaryolar doğrultusunda, özellikle Ortadoğu bölgesinde arama ve üretim maliyetleri 1 - 2 dolar/varil seviyesinde olan petrol fiyatının, 100-200 dolar seviyesinde fiyatlanmasının "doğal" olmadığına gönderme yapmaktır. Yoksa başta jeopolitik faktör ve spekülasyonlar olmak üzere, doğal süreçleri hayli "zorlayan" nedenlerle yükselen fiyatlarla ilgili bir tahmin yanılması söz konusu değildir. Eğer simülatörleriniz ve uzmanlarınız, sayısal olarak da; Irak'ın işgalini, İran'a müdahale olup olmayacağını, bunun sonuçlarını ve süresini, spekülatörlerin etkisini, ABD'den başlayan krizin etkilerini yüzde 3-5 hata ile ilişkilendirebilirlerse, o zaman fiyatlarla ilgili daha "gerçekçi" tahminler yapılabilir!*

10. *"Petrol-gaz faturası 35 milyar dolar olur", Kürşat Tüzmen, Takvim Gazetesi*

11. *Birçok uzman bu rakamın gerçekçi olmadığını 10 - 15 bin megavat kurulu güç kapasitesinin daha kabul edilebilir olduğunu öne sürmektedir. Bu rakam bile, ülkenin kaynak eksikliği nedeniyle değil, yönetim ve tercih hataları nedeniyle enerji darboğazı yaşadığına işaret etmektedir.*

12. *"EPDK Lisans Affına Hazırlanıyor", TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Basın Açıklaması, 31 Ocak 2008*

13. *Örneğin Rusya'dan alınan gazda gazyağı fiyatı da bir faktörle çarpılarak yer almaktadır. Oysa ülkemizde gazyağı, gaza alternatif bir yakıt olarak kullanılmamaktadır ve son derece pahalı bir üründür.*

Elektrik zirvesinde görüş ayrılığı

Elektrik sektöründe bugüne kadar gerekli yatırımların yapılamayışı nedeniyle artık üst yönetim kademelerince de kabul edilen önümüzdeki aylardaki elektrik darboğazının asıl nedeni, sektör zirvesinde uzun yıllardır sağlanamayan görüş birliği, özetle sektör yönetimindeki iki başlılıktır.

Gültekin TÜRKOĞLU
Eski TEK Genel Müdürü

Geçtiğimiz günlerde Enerji Bakanı ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) Başkanı'nın gazetelerde yer alan demeçleri enerji zirvesindeki görüş ayrılılığını gözler önüne sermiştir.

Uzunca zamandır konunun uzmanlarınca yapılan elektrik sektöründe arz güvenliği riskine dair uyarılar Hükümet tarafından da paylaşılmış ve arz güvenliğini sağlamak yolunda bir dizi önlemi içeren bir yasa tasarısı TBMM'ye sunulmuştu. Bu nedenle, nihayet bu yolda gerekli önlemler alınıyor diye sevinirken, Bakan'ın ve EPDK Başkanı'nın demeçleri elektrik sektörü çevrelerinde tekrar karamsarlığa neden olmuştur.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arz güvenliğinin sağlanması için kamunun yatırım yapması gereğini yasalaştırmak isterken; EPDK Başkanı yasa tasarısında öngörülen kamunun yatırım yapması önerisine karşı olduklarını, bu nedenle muhalefet şerhi koyduklarını açıklamıştır. Elektrik sektöründe bugüne kadar gerekli yatırımların yapılamayışı nedeniyle artık üst yönetim kademelerince de kabul edilen önümüzdeki aylardaki elektrik darboğazının asıl nedeni, sektör zirvesinde uzun yıllardır sağlanamayan görüş birliği, özetle sektör yönetimindeki iki başlılıktır.

Bilindiği gibi elektrik sektöründe arz güvenliğinin sağlanması, elektrik üretiminin talebin üzerinde gerçekleştirilmesi ile mümkün olabilir. Bunun için de **"depo edilemezlik"** özelliğine sahip olan elektrik enerjisi sektöründe yatırımların kesintisiz ve zamanında yapılması şarttır. Elektrik sektöründe 2001 yılından beri uygulanan serbest piyasa modelinde, kamunun yatırım yapmasının engellenmesi ve de özel sektörün yatırım yapamaması nedeni ile elektrik üretimi talebi karşılayamaz duruma gelmiş ve yıllar sonra tekrar elektrik kesintileri ile karşı karşıya kalma riski oluşmuştur. EPDK Başkanı'nın, 7 yıldır sürdürülen serbest piyasa uygulamasında özel sektörün yeterli yatırım yapamamış olmasından yeterli ders alamamış olması bu son demecinden anlaşılmaktadır. Bir an önce arz güvenliğine çözüm getirilmek isteniyorsa, kamunun yatırım yapmasına izin verilmesi, eğer bu konuda EPDK'nin görüşü hala değişmiyorsa, EPDK'nin görevinin yeniden belirlenmesi ve sadece piyasanın düzenlenmesi ile sınırlandırılması gerekmektedir.

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) verilerine göre, dünyada artan elektrik enerjisi talebini karşılamak için 2030 yılına kadar 20 trilyon dolar tutarında elektrik altyapı yatırımına gereksinim vardır. Bu miktarın yarısı tek başına elektrik üretim yatırımları için harcanacaktır. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu kadar büyük yatırım olanağı bulunmamaktadır. Ülkemizde 2020 yılına kadar elektrik yatırımları için 120 milyar dolara gereksinim olduğu yetkililerce ifade edilmektedir. Bu büyüklükte yatırımın sadece özel kesim tarafından karşılanması, hele küresel ekonominin içine girdiği kriz sonucu dış kredi akışında daralma yaşanacağı öngörülen önümüzdeki dönemde, oldukça zor görülmektedir. Bu nedenle elektrik üretim yatırımlarının gerçekleştirilmesinde kamunun ciddi olarak devreye girmesi gerekli olacaktır.

Özetle söylemek gerekirse, Enerji Bakanı'nın arz güvenliğini sağlamanın EPDK'nin değil, kendi bakanlığının sorunu olduğunu kabul etmesi, EPDK Başkanı'nın da kamunun elektrik yatırımı yapmasını kabul etmesi, böylece zirvesindeki iki başlılığın bir an önce giderilmesi gerekmektedir.

Gerek Bakanlık gerekse EPDK'nin geçerliliğini yitiren piyasa modelini uygulamaktan vazgeçmeleri ve neo-liberal ekonomistlerin öğrettiği **"piyasalar sorunlarını kendi içlerinde çözerler"** ezberini artık unutmaları zamanı gelmiştir. ■